

Framtidens klimatneutrala infrastruktur måste upphandlas nu

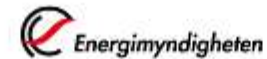
6 oktober 14.00-15.30

**INFRA
SWEDEN 2030**

Med stöd från

VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet

FORMAS

Strategiska
innovations-
program

Agenda

- 14.00 Agenda och klimatregler för mötet
- 14.10 Om beställarnätverket
- 14.15 Upphandling som driver utveckling –
Johanna Enberg & Jens Johansson,
Upphandlingsmyndigheten
- 14.40 Arbete i smågrupper kring viktiga
utmaningar
- 15.00 Upphandling av emissionsfria arbetsmaskiner
– nya utmaningar och lösningar
Anna Cornander, RISE
- 15.25 Sammanfattning och nästa steg
-

Viktiga klimatregler för möten!

- Alla uppfattningar räknas.
- Ställ frågor för att förstå, inte för att utmana.
- Tala för att bli förstådd, inte för att ta poäng.
- Lyssna för att förstå.
- Se skillnader som en möjlighet att lära.
- Se till att alla kommer till tals!

(Emery and Purser, 1996)

Kartläggning av kommuners
och regioners utmaningar
inom transportinfrastruktur
och innovationer

Beställarnätverk för en
klimatneutral
anläggningssektor

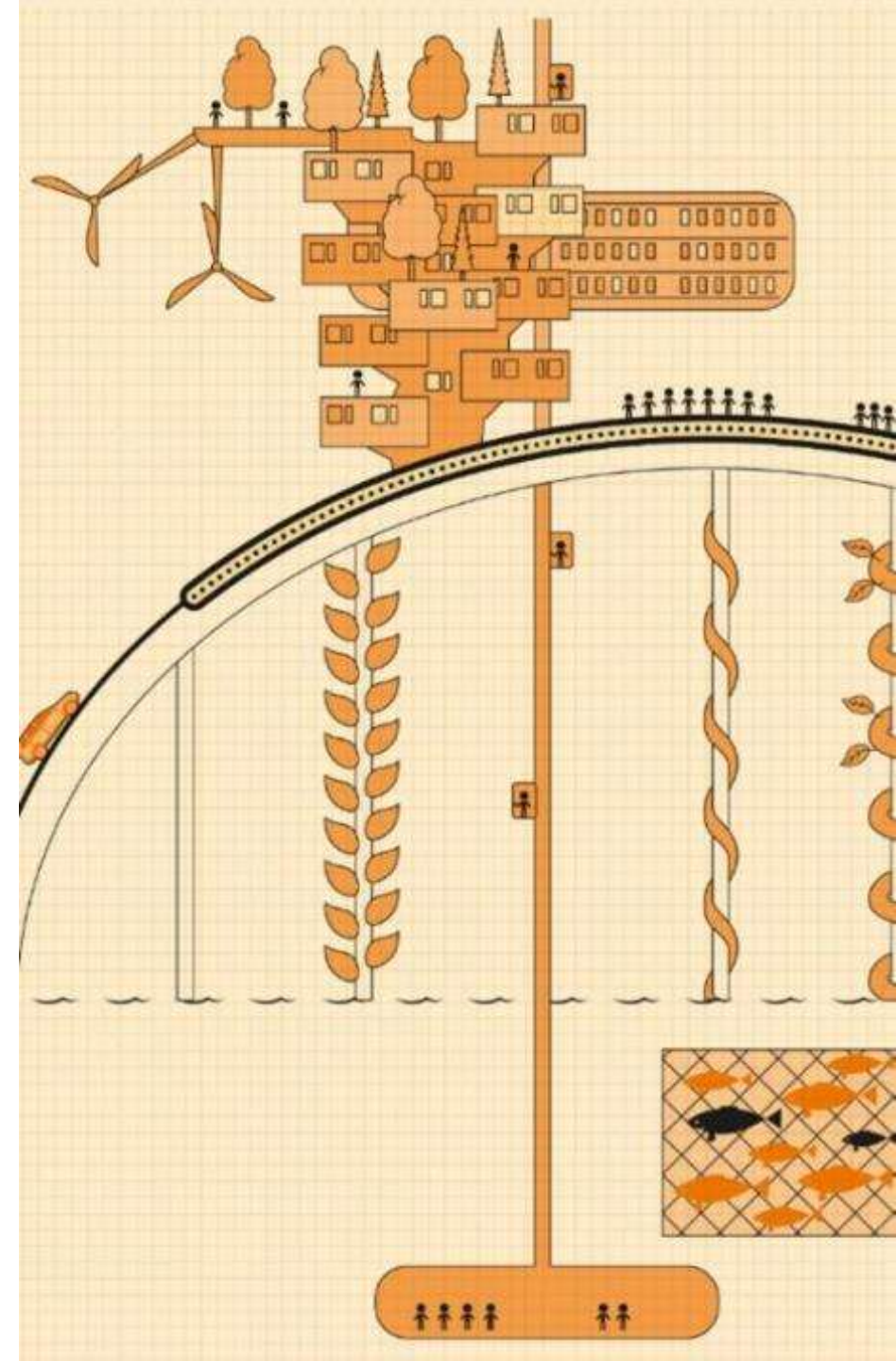
Beställarnätverk

”...samlar köpkraft, kompetens och resurser i ett nätverkssamarbete som möjliggör förnyelse och innovation inom ett specifikt område.

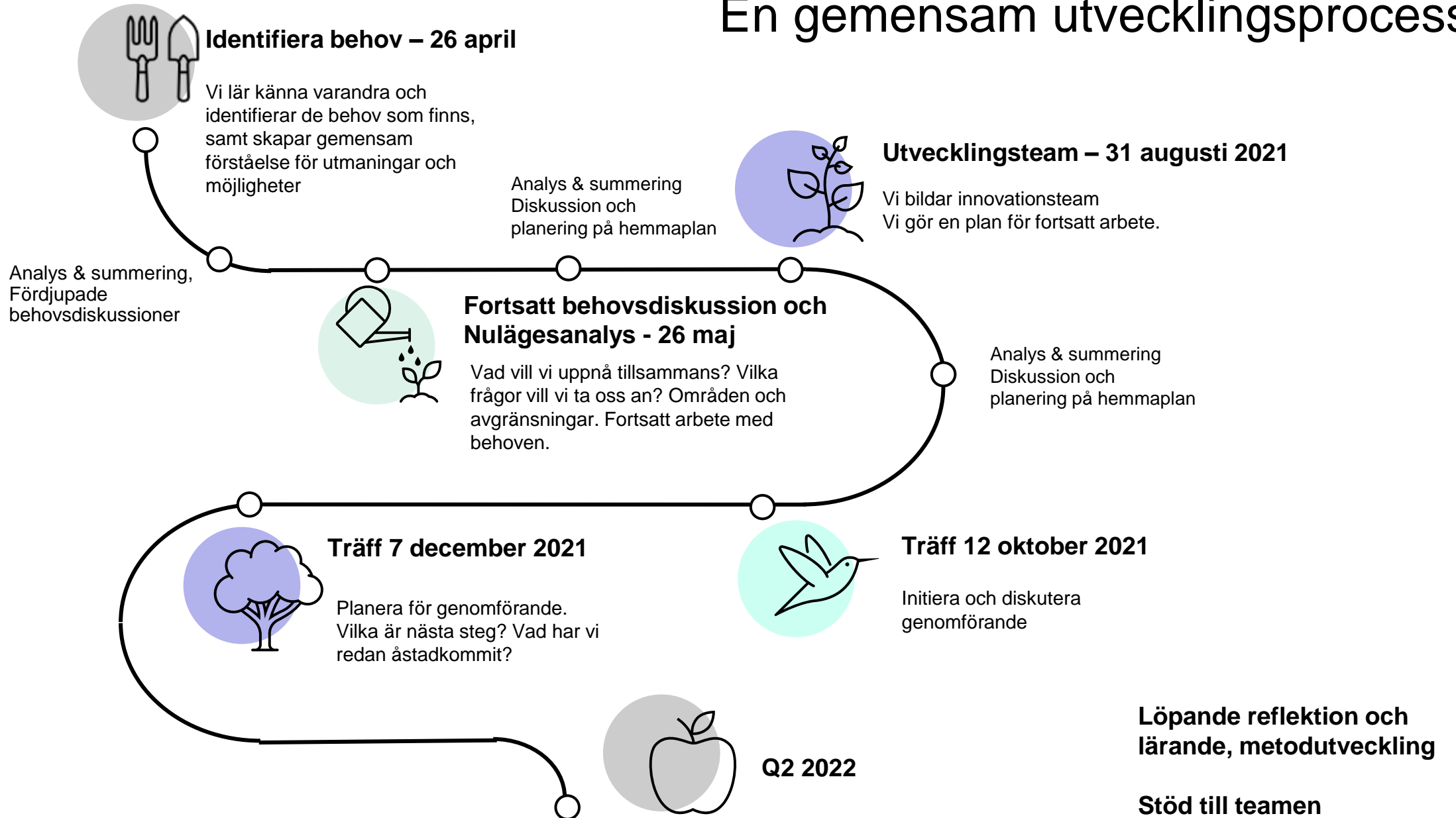
Genom att samlas kring en gemensam utmaning, ett behov eller ett befintligt problem kan nätverket locka företag att intressera sig för området.”

- generera, bearbeta och förvalta metoder, verktyg och ny kunskap
- inhämta, paketera och sprida kunskap och erfarenheter
- vara ämnes- och verksamhetsexpert i utvecklingsprojekt och i samordnade upphandlingar.

Referens: Upphandlingsmyndigheten

En gemensam utvecklingsprocess

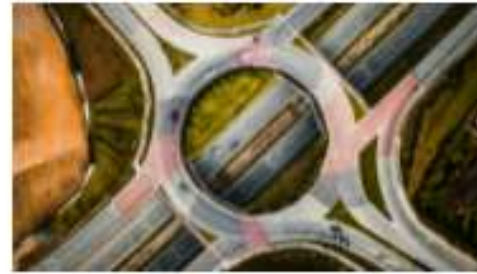
Fyra innovationsteam är igång...

Team 1 Gemensam kravställen i upphandlingsdokument och klimatberäkningar

Team 2 Kunskap om bra materialval i anläggningsprojekt

Team 3 Förvalta och underhålla: cirkularitet, upphandling av drift och underhåll

Team 4 Beställarnätverk som arbetsmetod

SVERIGES
MODERNASTE
MYNDIGHET
2019

Upphandlings
myndigheten

Upphandling som driver utveckling

Johanna Enberg och Jens Johansson

2021-10-06

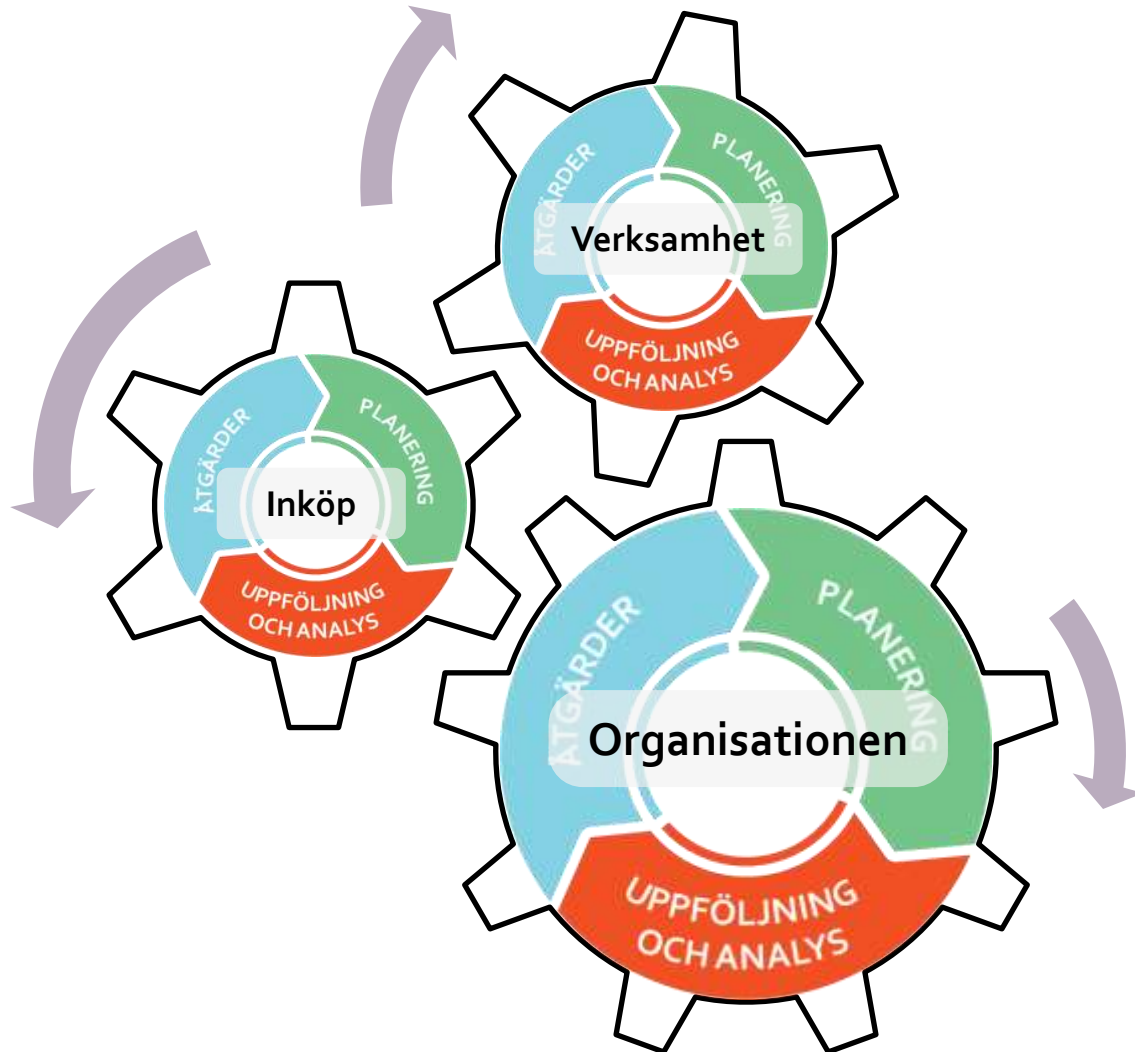

Kunskapsnavet för offentliga affärer

Upphandling som driver utveckling

- ▶ Att använda inköpen – köpkraften – medvetet för att främja samhällsnyttor som minskad klimatpåverkan och ökad sysselsättning
- ▶ Flera faktorer är viktiga:
  - ▶ Styrning och ledning av inköp
  - ▶ Upphandling av nya lösningar – innovationsupphandling
  - ▶ Samverkan i nätverk om upphandling
  - ▶ Hållbarhetskrav

Styrning och ledning av inköp

- ▶ Ledningen måste sätta upp mål och långsiktigt sätta av resurser till inköp
- ▶ Inköp är ett strategiskt verktyg för att driva verksamhetsutveckling
- ▶ Det behövs tydlig styrning kring hur anskaffning ska ske
  - ▶ Inköpsstrategi
  - ▶ Analys av inköpen och deras påverkan

Innovationsupphandling

- ▶ Innovationsupphandling är ett samlingsbegrepp
- ▶ Det är inte en specifik metod eller förfarande
- ▶ Det är snarare ett sätt att främja utveckling i upphandling

När upphandla nya lösningar?

- ▶ Snabba förändringar inom ett område:
  - ▶ Transformativa och hållbara lösningar inom miljöområdet
  - ▶ Stora tekniksprång och hög utvecklingstakt inom IT-området
- ▶ Samhällsutmaningar:
  - ▶ Klimatförändringar
  - ▶ Demografiska förändringar
  - ▶ En minskande skattebas
- ▶ När det inte finns befintliga lösningar på marknaden

Vad innebär det att ställa funktionskrav?

Beskriver ***vad*** man vill uppnå och inte ***hur***

- ▶ Frångår krav på lösningar till krav på effekt
- ▶ Möjliggör nytänkande och utveckling
- ▶ Öppnar upp för innovativa lösningar
- ▶ Låser inte leveransen till en särskild teknik, metod eller produkt

Fordon – från detalj till funktion

Teknisk specifikation för en lastbil

- ▶ 2 axlar
- ▶ 10 m lång
- ▶ 2,4 m bred
- ▶ 300 hk
- ▶ 8,5 ton
- ▶ 40 cm markfrigång
- ▶ 60 % stigningsförmåga

Funktionskrav

- ▶ Fordonet ska ta sig fram i skogsterräng med en hastighet om minst X km/h.

Beställarnätverk

- ▶ Fler aktörer går samman kring gemensamma behov för att utveckla och påverka en specifik marknad
- ▶ Arbetar med utveckling av nya lösningar och upphandlingsförberedelser

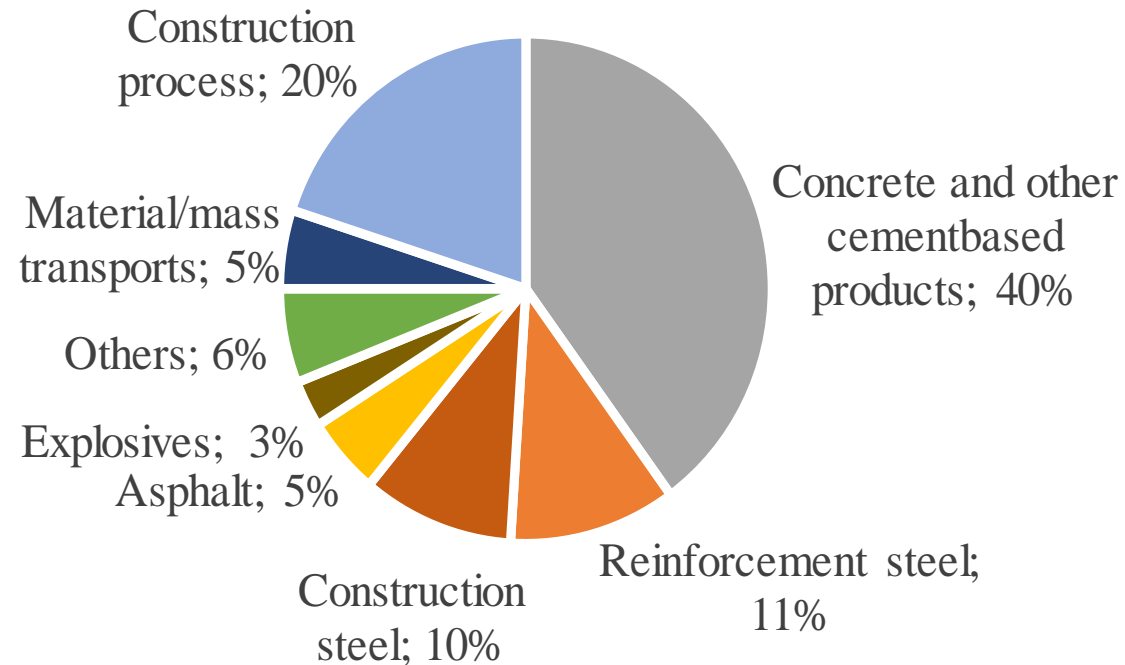
Var är innovationer prioriterat för minskad klimatpåverkan?

Miljöspendanalyser kan hjälpa till i prioriteringen

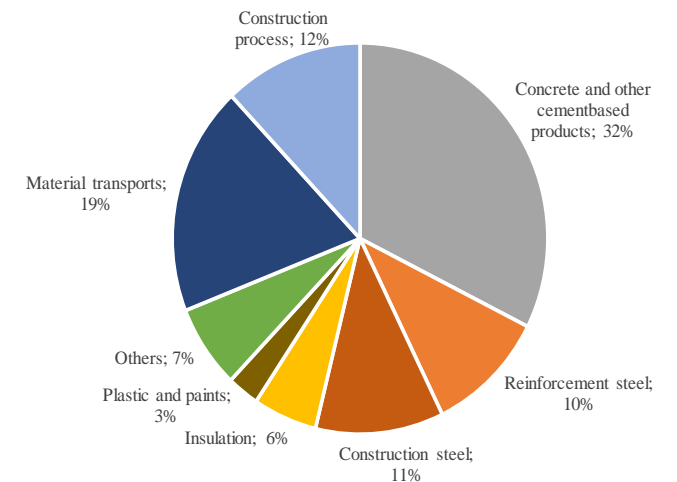
Klimatpåverkan från bygg- och anläggning

Vad som ger klimatpåverkan är relativt välkänd för projekt inom anläggning och husbyggnad

Anläggning

Husbyggnad

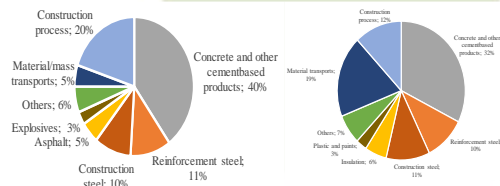

Klimatpåverkan från alla inköp i en organisation?

Vad som ger störst klimatpåverkan av alla inköp er organisation gör?

KATEGORITRÄD

2020-08-20

Entreprenad

- Fastighetsbyggnation
- Väg och VA

Fastighet- & anläggningsförvaltning

- Energi, VA & Avfall
- Fastighetsdrift
- Fastighetsunderhåll
- Hyra
- Möbler & Inredning
- Yttre drift & underhåll

Förbrukningsmaterial

- Hygien- och sjukvårdsmaterial
- Kläder, skor och tvätt
- Kultur-, idrott- och lekmaterial
- Köksutrustning
- Post & Frankering
- Verktyg
- Kontorsmaterial
- Grossist

IT & kommunikation

- Systemtjänst
- IT-arbetsplats
- Licenser
- Drift & Förvaltning
- Telekom
- Datakom

Transporter

- Fordon
- Logistik
- Resor
- Bränsle

Mat & Livsmedel

- Livsmedel
- Måltidsförsörjning
- Dryckesautomater

Personal*

- Gåvor
- Hälsa/Friskvård
- Inträden
- Representation
- Resa & Konferens
- Utbildning
- Pension

Professionella tjänster

- Bank & Finans
- Försäkring
- Juridisk
- Marknadskommunikation
- Mäklare
- Rekrytering
- Tolk
- Leasing
- Medlemskap
- Inhyrd personal

Kultur & Fritid

- Kollo
- Kulturskola
- Bibliotek / Muséer
- Simundervisning
- Skolaktiviteter
- Fritidsgårdar

Sociala tjänster

- Häldevård
- Strukturerad dagverksamhet
- Öppenvård
- Personligt stöd
- Sociala Bidrag & stöd

Fetstil = finns ytterligare underkategorier

Miljöspendanalys

FAKTUROR

E-beställningar

Inköpskategorier (till nivå två)	Inköpsvolym SEK Miljoner kronor (exkl. moms)	Klimatpåverkan (indikerad) ton CO2-ekvivalenter; cirka
Material och tjänster indirekt till brukare	686	56 600
Brukarstöd äldre- och socialtjänst	536	38 900
Livsmedel, måltider, catering	109	17 000
Brukarstöd Sjuk- och hälsovård	40	700
Mark och byggnad	1 370	28 600
Entreprenader & tekniska konsulter	1 073	19 300
Gata, trafik, renhållning, avfallshantering	29	5 800
Energi, vatten och avlopp	118	2 600
land och vattenfastigheter	63	500
fastighetsdrift	87	400
Utrustning och material	154	16 550
Förbrukningsmateriel	47	5 200
Fordon	31	3 400
Maskiner, pumpar, verktyg	12	3 200
Inventarier och möbler	37	2 900
Kläder och textilier	15	900
Kontorsmaskiner, Labb, mätutrustning	8	500
Sjuk- och hälsovårdsmaterial	3	400
Övrigt material	mindre än 1	50
reparationer underhåll service	1	2
Sprängämnen, ammunition, vapen	mindre än 1	mindre än 1
Tjänster och material för egen organisation	673	8 300
It och tele	189	3 600
Kultur o information	63	2 300
Personal	110	1 400
Ekonomi och administration	293	500
frakt o post	18	500
Köp av större/hela verksamheter och driftentreprenad	407	4 800
Köp av driftentreprenader m.m.	407	4 800
Stöd, bidrag och ersättningar	mindre än 1	mindre än 1
Stödjande tjänster, främst kompetens	67	150
Kompetens-stöd	45	90
Bemanning	22	60
Ej kategoriserat	63	-
Totalsumma	3 419	115 000

MILJÖPÅVERKAN,
PER
INKÖPSKATEGORI

+

Miljöspendanalys – strategiskt stöd

Miljöspendanalyser kan visa var insatser för innovationer kan prioriteras för att minska klimatpåverkan från inköpen

PÅVERKAN PER INKÖPSKATEGORI

Inköpskategorier (till nivå två)	Inköpsvolym SEK Miljoner kronor (exkl. moms)	Klimatpåverkan (indikerad) ton CO2-ekvivalenter; cirka
Material och tjänster indirekt till brukare	686	56 600
Brukarstöd äldre- och socialtjänst	536	38 900
Livsmedel, måltider, catering	109	17 000
Brukarstöd Sjuk- och hälsovård	40	700
Mark och byggnad	1 370	28 600
Entreprenader & tekniska konsulter	1 073	19 300
Gata, trafik, renhållning, avfallshantering	29	5 800
Energi, vatten och avlopp	118	2 600
land och vattenfastigheter	63	500
fastighetsdrift	87	400
Utrustning och material	154	16 550
Förbrukningsmateriel	47	5 200
Fordon	31	3 400
Maskiner, pumpar, verktyg	12	3 200
Inventarier och möbler	37	2 900
Kläder och textilier	15	900
Kontorsmaskiner, Labb, mätutrustning	8	500
Sjuk- och hälsovårdsmaterial	3	400
Övrigt material	mindre än 1	50
reparationer underhåll service	1	2
Sprängämnen, ammunition, vapen	mindre än 1	mindre än 1
Tjänster och material för egen organisation	673	8 300
It och tele	189	3 600
Kultur o information	63	2 300
Personal	110	1 400
Ekonomi och administration	293	500
frakt o post	18	500
Köp av större/hela verksamheter och driftentreprenad	407	4 800
Köp av driftentreprenader m.m.	407	4 800
Stöd, bidrag och ersättningar	mindre än 1	mindre än 1
Stödjande tjänster, främst kompetens	67	150
Kompetens-stöd	45	90
Bemanning	22	60
Ej kategoriserat	63	-
Totalsumma	3 419	115 000

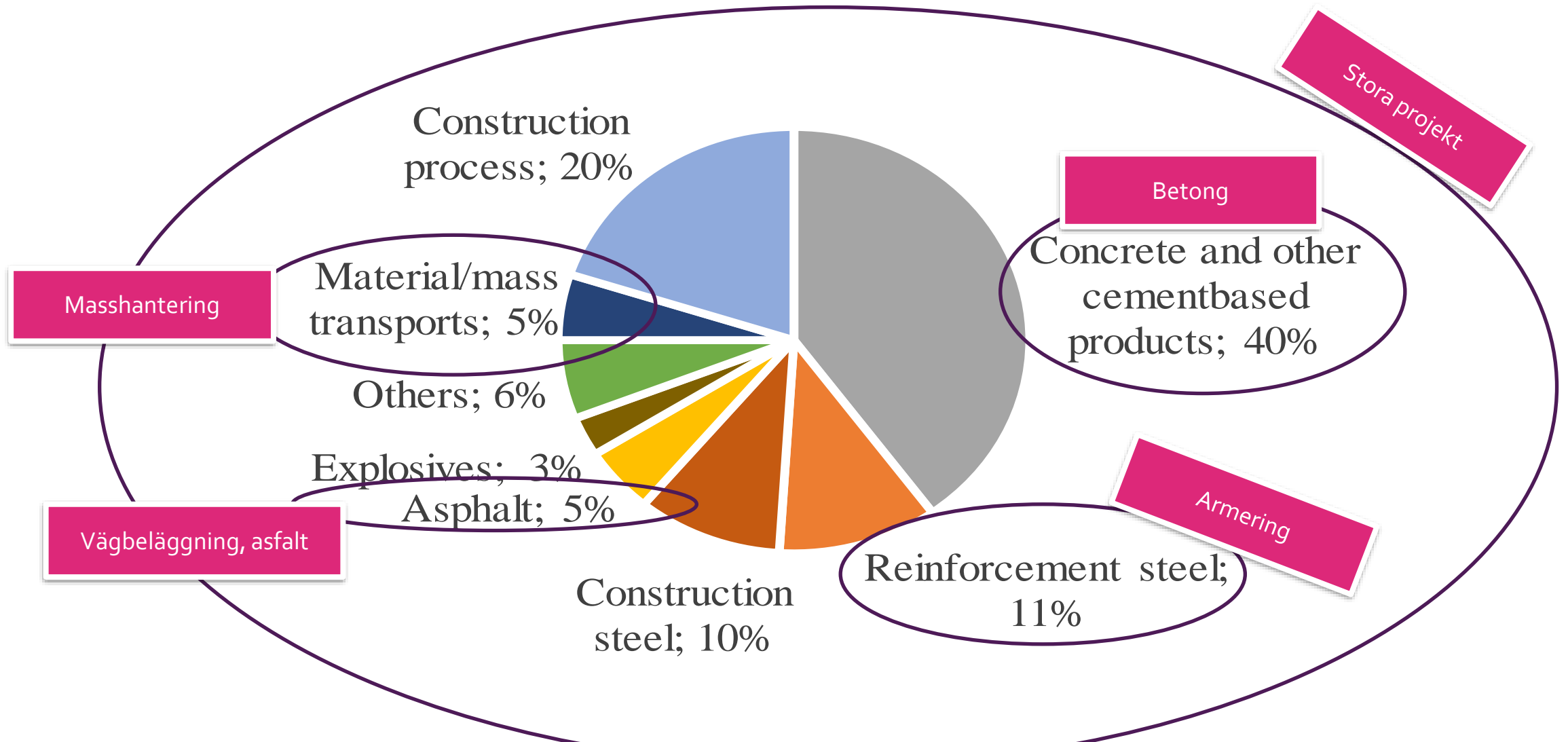

Krav på minskad klimatpåverkan som ger utrymme för innovationer

Inom bygg- och anläggning

Krav som rör klimatpåverkan från anläggning

Upphandlingskrav för projekt inom anläggningsbyggnad tas nu fram för följande:

Klimatkrav för anläggningsprojekt är på väg!

Kompetenskrav

Krav på minskning av klimatpåverkan:

- Basnivå 15%
- Avancerad nivå 30%
- Spjutspetsnivå 50%
- Kraven behöver skärpas stegvis framöver

Krav på beräkning av klimatpåverkan:

- Bilaga med Beräkningsanvisningar

Krav på att säkerställa klimatanpassad betong

Vid krav på handlingsplan/projekteringsplan för klimatarbete:

- Bilaga med förslag på innehåll i handlingsplanerna och viktiga roller att ha med

Syftet med detta krav är att ur ett livscykelperspektiv minska projektets negativa klimatpåverkan. Med livscykelperspektiv avses ett perspektiv på livscykeln som följer standarderna EN 15 978 och EN 15 804.

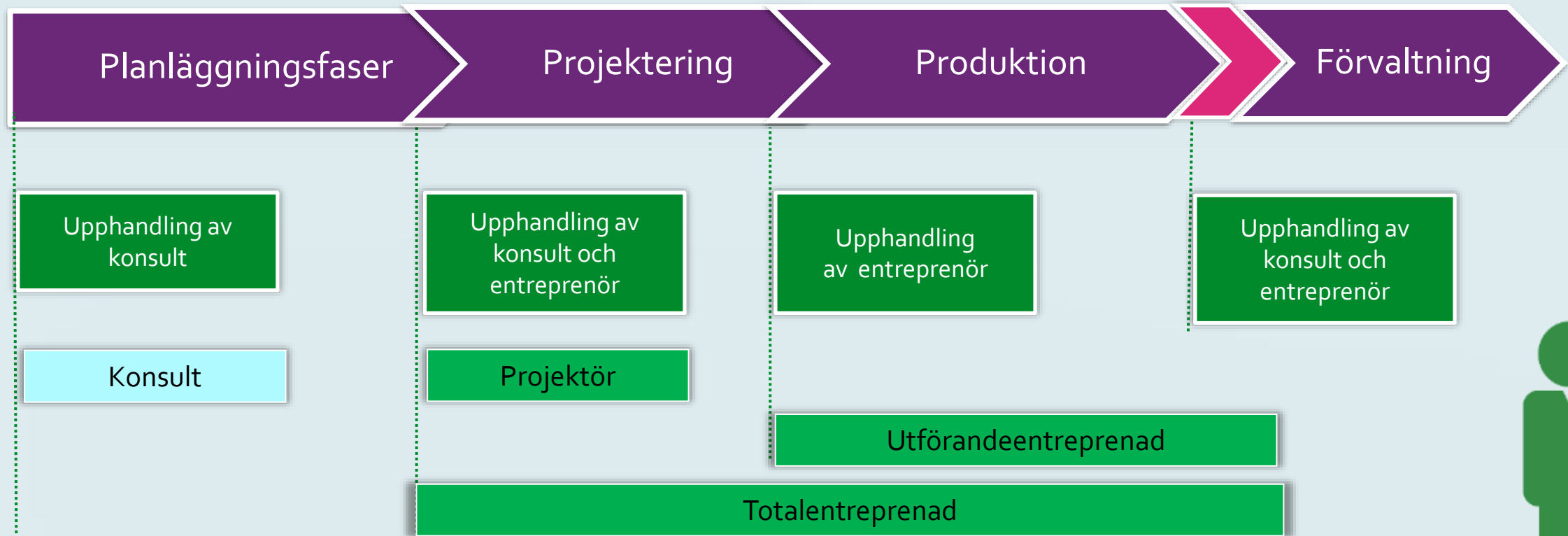
Entreprenören ska:

- ...
- I projekteringen arbeta med att minska objektets negativa klimatpåverkan genom aktiva val och klimatberäkningar. Det gäller massbalanser, materialval, val av konstruktioner och att optimera konstruktioner eller genomföra andra optimeringar eller andra insatser.
- ...
- Under produktionen (byggfasen) arbeta med att minska negativ klimatpåverkan av projektet. Det gäller återanvändning av material och massor, logistik och viss materialtillverkning på plats, åtgärder mot tomgångskörning, övrig användning av arbetsmaskiner, val av kraft och drivmedel till maskiner och generatorer, val och etablering av byggbodar, försörjning av värme och el, eller andra insatser.
- ...
- Beräkna klimatpåverkan ....

Kravnivå för minskad klimatpåverkan:

- Klimatpåverkan från modulerna ska sammanlagt vara minst **x %** [15% (bas), 30% (avancerad), 50% (spjutspets)]...
Moduler som avses är A1-A5 samt i samråd fastställt innehåll i modul B. Minst tre fjärdedelar av minskningen ska då ligga inom modulerna A1 till och med A5. Att uppnå krav avseende klimatpåverkan får inte hindra att beställarens krav på kvalitet uppnås, exempelvis avseende betong eller vägbeläggning. Förklaringar ... finns i Bilaga Beräkningsanvisningar.

Är anpassade efter när upphandlingen sker i processen och efter entreprenadform

Kraven är gratis, se på Upphandlingsmyndigheten.se

Start / Hitta hållbarhetskriterier / Mark- och anläggningsentreprenader

Mark- och anläggningsentreprenader

In English

Här finns kriterier som avser ledning av miljöarbetet under entreprenadens genomförande, exempelvis krav på miljöledningssystem och dokumentatio...

Visa mer ▾

Filtrering

▾
  ▾
  ▾
  ▾
  ▾
  ▾

Kriteriegrupp

Utförandeentreprenader

☐	Kriterier ▾	Nivå ▾	Typ ▾	Kriteriegrupp ▾
☐	Miljöledningssystem – vid upphandling över tröskelvärdena och där ESPD gäller.	Basnivå	Kvalificeringskrav	Utförandeentreprenader ▾

Klimatkrav att kunna sökas fram genom "klimatmålet"

Filtrering

Nivå ▾ Agenda 2030 ▾ **Miljömål** ▴ Kriteriegrupp ▾ Kategori ▾ Typ ▾

Kriteriegrupp

Upphandling vid programskedet

Upphandling vid projektering

Totalentreprenad

leentreprenader

- God bebyggd miljö (133)
- Begränsad klimatpåverkan (52)
- Giffri miljö (19)
- Säker strålmiljö (4)
- Levande sjöar och vattendrag (1)
- Ingen övergödning (1)
- Grundvatten av god kvalitet (1)
- Frisk luft (1)
- Ett rikt växt- och djurliv (1)

Kriterie ▾

Typ ▾

Kriteriegrup

Tack!

Mer inspiration och vägledning
hittar du på vår webbplats

upphandlingsmyndigheten.se

Frågeservice

Telefon, måndag – torsdag kl. 9-12
Frågeportalen, dygnet runt

- @uhmynd
- Upphandlingsmyndigheten
- @upphandlingsmyndigheten
- Upphandlingsmyndigheten

Arbete i smågrupper kring viktiga utmaningar

Upphandling av emissionsfria arbetsmaskiner - nya utmaningar och lösningar

*Anna Cornander, RISE
Research Institutes of Sweden*

Avslutande reflektion

- Vad tar du med dig från em?
- Vill du komma med i beställarnätverket?
Skriv din mailadress i chatten.

Nästa steg

- Teamen jobbar vidare
- Nästkommande nätverksträffar 12 oktober och 7 december

InfraSweden2030s Nya utlysning

Skalbara, snabbimplementerade och hållbara innovationer för transportinfrastrukturen. Alla skeden.

Budget: 20 MSEK
Bidrag: max 50%

Små projekt: 12 mån, minst två aktörer, max 1 MSEK bidrag
Stora projekt: 36 mån, minst tre aktörer, utan maxgräns

Läs mer på www.infrasweden2030.se

Berätta för oss att ni tänker söka. Vi kan hjälpa och stödja!
Kontakta programkontoret@infrasweden2030.se

2 nov	Utlisningen öppnar
2 feb	Utlisningen stänger
31 mars	Beslutsdatum
31 mars	Tidigast projektstart
31 maj	Senast projektstart

**INFRA
SWEDEN
2030**